

ШЛЯХ МОЛАДЗІ

SLACH MOŁADZI

ІЛЮСТРАВАНЫ ЧАСАПІС БЕЛАРУСКАЙ МОЛАДЗІ

А ДЗЕ-Ж НАШ ЖЫЦЦЁВЫ ПРАСТОР?...

Міма няспрыяючых агульных абставінаў некаторыя польскія кругі не забываюць аб г. зв. усходніх землях. Ня толькі нават не забываюць, але яшчэ й паглыбляюць сваю ўвагу, шукаючы на ўсходзе жыццёвага прастору.

Нядаўна адбыўся тыдзень «Зем Выходніх», у рамках якога былі выступленьні розных выдатных польскіх дзеячоў і палітыкаў. Па радыё надавалі прамову міністра Косьцялкоўскага (быўшага беластоцкага ваяводы — спэца ад усходніх земляў), а на публічнай акадэміі у Вялікім Тэатры ў Варшаве, 10.VI.39 г., выступаў сэнатар Прыстар. На акадэміі былі прысутныя: мін. Косьцялкоўскі, віцэміністр вайсковых спраў ген. Глухоўскі й шмат іншых высокіх дастойнікаў. З гэтага відаць, якую вялікую вагу прывязваюць польскія кругі ўсходнім землям. На жаль, з гэтага павароту да ўсходу ня відаць палепшаньня быту нашага краю, бо паміма вялікага шуму й разгалосу — гаспадарчае падняцьце краю ідзе вельмі й вельмі марудна, а толькі больш прыбывае розных гандляроў, рамесьнікаў, каляністаў з цэнтру Рэчыпаспалітай, што, здаецца, найглыбей ляжыць у мэце гэнага павароту на ўсход. Прыгледзімся тады бліжэй гэтай мэце.

Вось-жа ў 1936 г. 20 і 21 верасня адбыўся ў Варшаве навуковы зьезд пад пратэктаратам П. Прэзыдэнта Рэчыпаспалітай і пад кіраўніцтвам міністра вайсковых спраў ген. Т. Каспшыцкага, прысьвячаны ўсходнім землям. На гэтым зьездзе шмат аб чым гаварылася й вельмі многа ўвагі прысьвячана было Палесьсю. Між іншым аб зямельнай справе на Палесьсі га-

варыў інспэктар Міністэрства Земляробства Рыхлоўскі. Ён казаў: «Запас зямлі на Палесьсі, ня гледзячы на агульныя вонкавыя пагляды, ня ёсьць вялікі». А далей: «Бяром пад увагу колькасць грунтаў земляробскіх, іх стан і плады, а так-жа тое, што г. зв. рэдкае насяленьне Палесься ёсьць гусцейшае, чымся напр. у павеата Мінска-Мазавецкім, або Опачынскім (павеаты цэнтру Рэчыпаспалітай—*рэд.*), а да таго цяжкія прыродныя варункі для гаспадараваньня». Балота на Палесьсі ёсьць, бязумоўна, шмат, але-ж балота хлеба не дае, ды да таго ня ўсюды прыгоднае для выкарыстаньня. Асушыць — зрабіць з яго прыгодны для земляробства абшар можна, але да таго ня йдзе. А чаму, гэта высьнілася на восьмым зьездзе польскіх вучыцляў географіі ў Кракаве 28 і 29 мая сёлета, дзе прафэсар Пазнанскага Унівэрсытэту Станіслаў Паўлоўскі казаў: «Утрыманьне балотаў на Палесьсі ёсьць люксусам выкліканым стратэгічнымі (ваеннымі) ўзглядамі».

На фоне гэтых даных дзіўнымі й супярэчнымі выдаюцца вывады й пэрспэктывы, якія знайшлі адбіцьцё ў радыё й у „Gazecie Polskiej“ (№160, 11.VI.39), якая стаіць блізка ўраду, — у перадавым артыкуле «Земе Выходне», падпісаным ініцыяламі З. С., што трэба чытаць — Зьдзіслаў Сталь. У вышменаваным артыкуле расцягненым шрыфтам п. З. С. піша: «Існуе агульна-гаспадарственны плян накіраваны да поўнага заспакаеньня й арганічнага зьвязаньня ўсіх складовых частак Рэчыпаспалітай»... «Трэба ўсходнія землі насяліць вартасным дзейным маладым польскім элемэнтам з іншых

пералюдненых мясцовасьцяў». «Усходнія ваяводзтвы, гэта ў вялікай меры абшары слаба заселены, яны чакаюць лічбовага ўзмацненьня жыхарамі з ваяводзтваў пералюдненых». Такімі-ж уважае З. С. ваяводзт. цэнтральныя. На другі дзень, г. зн. 12.VI, Польскае Радыё з Варшавы падало некаторыя адрывкі з артыкулу З. Сталя й заклікала рэалізаваць як найхутчэй вынуты плян.

Дзіўным усё гэта выглядае ў параўнаньні з прамовай віцэ-прэм'ера Квяткоўскага, які 3.VI, маючы на ўвазе Нямецчыну й яе пляны, казаў, што «ніхто на сьвеце ня можа згадзіцца з моднай цяпер дактрынай „жыццёвага прастору“, што адны народы яго ўсьцяж маюць пашыраць, а іншыя быць для іх нажывай». Але не на гэтым думаем затрымлівацца, а хочам зьвярнуць увагу на абсурднасьць і нерэальнасьць плянаў З. Сталя і інш. Вышэй прыточвалі мы словы спэцыяліста інспэктара земляробства, каторы кажа, што гушчыня насельніцтва на Палесьсі ёсьць большай, чымся ў шмат якіх павеатах цэнтру Рэчыпаспалітай. Іншыя ўсходнія павеаты нашага краю, нашы ўсе вёскі, таксама пералюднены. Дык дзе-ж тады рэдактар і пасол Сталь бачыць «слаба заселеныя ўсходнія абшары»? Дзе-ж будзе ён садзіць каляністаў? Ды ўрэшце, дзе-ж жыццёвы прастор мясцовых людзей нашага краю? Куды маюць падзецца нашы сяляне й з чаго маюць яны жыць? Аб гэтым п. Сталь ня думае, хоць Канстытуцыя ў Польшчы дае роўныя правы й Паляком і Беларусам.

П. З.

З вандровак на старасьвеччыне.

Троцкія замкі

Калі ў XIII стагодзьдзі маладому й некрэпшаму яшчэ літоўска беларускаму гаспадарству пачала пагражаць небясьпека з боку нямецкіх рыцарскіх ордэнаў, узьнікла ў беларускай архітэктуры новае зьявішча — каменная замкавая архітэктура. Яе задача — стварэньне асяродкаў, якія былі б моцнаю запынню на дарозе ворага, азброенага магутню, заходня-эўрапейскаю ваеннаю тэхнікай. Архітэктура гэта апёрлася на ўзорах, якія прыйшлі з заходняй Эўропы праз тыя ж рыцарскія ордэны крыжакоў і мечаносцаў і ў сувязі з гэтым пайшла шляхам готыкі — стылю, які тады амаль непадзельна валадарыў на захадзе. Готыка спалучыла архітэктурнае разьвіцьцё Беларусі з агульнай гісторыяй заходня-эўрапейскага будаўніцтва; з самага аднак пачатку разьвіцьцё яе мела ў нас свае собскія рысы, якія зьявіліся асновай для паўстаньня архітэктурных тыпаў *беларускае* готыкі. Тыпы гэтыя паўсталі, як зьліцьцё заходніх узораў з мясцовай традыцыяй драўлянага абароннага будаўніцтва, пры чым палажылі на іх сваё кляймо мясцовыя ўмовы, змушаючы часта ўжываць радзімае польнае каменне замест нямецкае цэгля.

У часы князя Гедыміна збудаваны быў замак у Старых Троках, які быў рэзідэнцыяй Вялікага Князя да перанясеньня сталіцы ў Вільню. Але ад гэтага замку нічога не захавалася.

Замкі ў Новых Троках, паводле беларускага гісторыка мастацтва Шчакаціхіна, паходжаньня пазьнейшага: адзін з бліжэйшых гадоў пасля 1348, а другі — на выспе — з 1382 або 1396 году.

Абодва замкі сянняя моцна разбураны. Іх падпалілі й зруйнавалі ў 1655 годзе маскоўскай войскай, а даканалі вопадзі й марозы на працягу доўгіх гадоў. Найболей пацярпеў стары замак, які знаходзіцца на беразе возера, уся унутраная частка якога была драўляная. Дрэнна захаваліся й вонкавыя мury. Замак гэты быў чатырохкутны з чатырма мураванымі з цэгля вежамі, якія часткова ўтрымаліся дагэтуль.

Шмат цікавейшыя астачы другога замку ў Троках — на выспе, у якіх відны сьляды высока разьвітае готыкі. У замку вырозьніваюцца дзьве асобныя часткі: абаронны двухпаверхавы палац з высокаю старажоваю вежай на пярэднім фасадзе, і г. зв. „форбург“ — прыгарад, які абыймаў сваімі мурамі ўсю заходнюю частку выспы. Мury гэтыя дзеля лепшай абароны праведзены ўздоўж самога берагу выспы — і таму бачым тут адступленьне ад формы чатырохкутніка. Прыгарад умацаваны быў чатырма круглымі вежамі, з якіх да сянняя захаваліся толькі дзьве. Мury пабудаваны ў сваіх должных частках з гранітных валуноў, кладзеных правільнымі радамі, вышэйшыя часткі — з цэгля вя-

лікага памеру. Вежы — цагляныя на фундамэнтах з абчэсанага граніту. У межах муроў мясціліся розныя будынкi, з якіх нічога не захавалася.

Прыгарад лучыўся зводным мостам, перакінутым над глыбокім равом, з палацаваю часткай, якая мела характар умацаванага жылога памешканьня. Яе тварылі два прастакутныя двухпаверхавыя будынкi, злучаныя сьценамі й замыкаючыя між сабою нутраны панадворак. Уваход на гэты панадворак вёў праз высокую старажовую вежу, якая мела 6 або 7 паверхаў. Яна распалася ў 1655 годзе й да сянняя ўтрымоўваецца толькі яе ўсходняя сьцяна, прылягаючая да ўнутранага панадворку. У захаванай частцы паўночнага муроу вежы ёсьць сьляды шрубавай лесьвіцы, каторая вяла на 3-ці паверх. Нутраныя мury замку, асабліва сьцены вялікай троннай залі, што мясцілася ў паўдзённым крыле і ў каторай Казімер Ягайлавіч прыймаў вэнэцыйскага пасла Контарыні ў 1477 годзе, былі аздоблены багатым фрэскавым росьпісам. Астачы яго захаваліся дагэтуль якраз у паўдзённым крыле, дзе ўтрымаўся тынк, на паўдзённа заходняй сьцяне, асабліва ў нішах вакон. У паўночным крыле няма сьледу фрэскаў, бо тынк там асыпаўся. Фрэскі „тронае“ залі наскрозь бізантыйскія. Тут яшчэ раз выступае характэрнае для старога беларускага мастацтва зьліцьцё элемэнтаў Усходу й Захаду: аўтар фрэскаў бізантынізуе на сьценах готычнае пабудовы, якой стыль і пляны заходнія. Вокны

Anita

Раварот

(Praciah, hl. „Śl. Mol.“ № 11).

„Ci nie bystraja rečka
vadu zamucila,
čaho plačaš dziaučynačka
ci matula nia biła.
Oj, bici — nia biła, —
sama zasmucila,
bo nia daŭ mnie Boh,
nia sudziŭ mnie Boh,
kaho ščyra lubiła...“

Пры расчыненьнем вакніе ткала
Наста кросны j cicha zaciahнула
pieśni, jakija sumnym recham lacieli
далока ў поле, залітае viesnavym soncam.

— Ściežkaj праз henaje pole biehła
да Naści Marysia, a viasiołaja
pieśnia na jejnyh čyrvonyh vus-

nach zahlušala sumnuju melodyju
Naści. Pad nohi Marysi kacilisia
slovy Naścinaj pieśni j jana ich
taptala ў ziamlu, nia znajučy j nie
pracuvajučy svaim maładzieńkim
viaśnianym sercam — tuhi darahoje
svaje siabroŭki Nasty.

— Dobry dzień, Naścial — Kab ty
viedała, jak mnie było sumna,
kali праз hetyja dzvie niadzieli nia
bačyła ciabiel!.. Ale, što tak sumna
śpiavaješ ty, maładucha? Za miesiac
viasiole z takim pryhožym, miłym
chłapcom, a ty zusim nia ciešyśsia,
dy j slovy pieśni nie dla siabie
dabiraješ.

— Praŭdu kažaš, Marysia! Śpiavaju
toje, što pryjšlo mnie da hałavy,
— zaśmiajałasia Nasta... Sadzisia
tut kala mianie, raskažu, što cikava
ha bačyła ў hetym via-

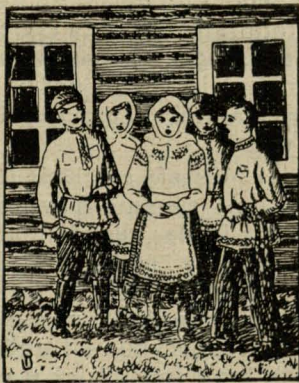
likim mieście j jakich pryhožych
navučyłaśia tkać uzoraŭ, праз hetyja
dzvie niadzieli.

Nie mahu ciapier paznać siabie,
bo tak mnoha pražyła ja apošnimi
dniami. Hetaje, tak bliskoje zamužža
z Michasiom, miesta, usio heta šmat
mnie dało novych dumak, byccam
niejkuju novuju maju dušu.

Ciapier usio chaciela-b tkać i tkać,
u vačoch mnie štoraz novyja malujucca
üzory pałotnaŭ, jakimi chaciela-b
prybrać siabie, chatu j inšykh hetaha
navučyć. — Mastackaja rabota — skazała
adna pani, pabačyŭšy ūsie maje tkaniny.
I hetyja slovy dziŭna mnie niejак
nie dajuć spakoju j chočacca mnie
ciapier stvaryć niešta vialikaje j
novaje... Takoje —

замку з паўцыркульнымі пера-
мычкамі, што йзноў зьяўляецца
собскай рысай архітэктурных
тыпаў беларускай готыкі, якая
заўсёды праяўляла тэндэнцыю да
ўнікнення стральчатае готыц-
кае аркі й замены яе на поў-
цыркульную, раманскую. Асаблі-
васьць гэта ўтрымалася праз
ўвесь час існавання готыкі на
Беларусі—да XVI-га стагодзьдзя.

Троцкі замак на выспе быў
няпрыступным абаронным ума-
цаваньнем. Аб яго шмат разоў
разьбіліся ваенныя паходы кры-
жакоў, як у канцы XIV стаг. па-
ходы пад началом Готфрыда Лін-
дэна й Конрада Зольльнэра. Агу-
лам удалося яго захапіць адзін
толькі раз — у 1655 годзе й то
толькі шляхам пляновай і вы-
тывалай аблогі; да таго ў гэтыя
часы ўжывалася ўжо шмат вы-
шэйшая ваенная тэхніка, ды й
замак ня быў падрыхтаваны да
абароны. Гэта першая яго няго-
да азначала аканчальны заня-
пад. Замак не адбудаваўся бо-
лей ніколі. Сяньня ў байніцах
пакрышаных вежаў сьвішча ве-
цер... S.

* * *

Хоць усе мы жывём як на вулькане,—
грозныя хмары вісяць над зямлёй,
сяньня трывога разселася паняй,
едзе у сваты з вяснянай красой.

Трубіць труба баявыя паклічы,
гневам і помстай абурана медзь,
болю, цярпеньня —

сяньня — ня лічаць, —
стала за плечы ля кожнага сьмерць.

Моцны рыхтуецца з ворагам сьцяца,
слабых з дабыткам возьмуць ў палон.
Хіба паэт толькі можа прызнацца,
што усё-ж сьніць аб прыгожасьці сон.

M. Машара

Вясна

На струнах медных сосны —

сустрэчны марш

зайграў вецер вясне.

Вясна снуе шаўковай пражай кросны
і сонца золатам абрус узорны тчэ.

Лісты шаўковыя: кляноў, дубоў, бярозаў,
язьмін красуецца пахучы пад вакном,
сад бельлю пеніцца, бы іней ад марозу,
то краскі пырскаюць на землю малаком.

Чароўны май — прыгожасьцямі п'яны,
мастак красы, касмэтык ля душы.
Куды ня глянь, усё размалявана,
іграюць з ветрыкам лісточкі дрэў вяршы.

Ліецца арагат, цалуе сонца нівы,
і рунь кудравая усю зямлю ўпляла,
вачамі п'еш красу і ў грудзі йдуць прылівы
паветра чыстага, як раньня раса.

Шапочуць вечарам лісты дрэў у эфіры,
складаюць песьні небу і красе,
і зоркі усьмешліва міргаюць ў сінім віры,
навокал чуецца прывет, прывет, вясне!

H. Граніт

svajo rodnaje, bielaruskaje...

Marysia cicha siadziela j slu-
chała pavažna Nasty, katoraja sa-
praŭdy stałasja niejkaj inšaj. Doŭ-
ha adnak nie maħta tryvać i za-
raz joj pierarvała:

— Nu, Naścja, ja ciapier peŭ-
nie ad ciabie nia vyjdu, pakul nie
navučusia hetak tkać, jak ty... Ale,
ci ty viedaješ, što viarnuŭsia da
chaty Aleš, brat tvajho Michasia?..

— Tak?.. Bačyla ty mo' jaho?..
Bo ja ničoħa nia čuła ab hetym,
— adkazała Nasta i šchililasja nad
krosnami nizka, kab źviazać nitku
što parvałasja ŭ asrovie.

— Nia tolki bačyla, ale hava-
ryła doħa j ceły wiečar učarašni
hulała z im na wiečarynie. A mu-
zykant z jaho, dyk i nasłuchacca
niemahčyma... Miły j cikavy chła-

piecl — skazała z zachopleńniem
Marysia.

Nasta padniała vočy na jaje j
moħa pieršy raz zaŭvažyla vyras-
na pieknaść maładzieńkaj dziaŭ-
čyny, z katoraju wielmi pryjaźni-
łasja.

— Padabaŭsia jon tabie?

— Wielmi padabaŭsia, ale tvoj
Michaś małodšy j pryhaźejšy.

— I pajšła-b ty za jaho, kab
ciabie braŭ?

— Pajšła-b, navat nia dumaŭ-
šy, chacia ludzi tak i siak havo-
rać ab im. Dy moj tata wielmi
choča mianie za jaho addać —
kaħa, što hety chłapiec maje „ħa-
lavu“ j uħo z jahonym bačkam
havaryŭ. Kazaŭ, što nie paškadu-
je mnie dobraħa pasahu. Ach,
Naścja, kab heta maħlo tak ščaś-

liva stacca j my z taboj razam
mahli žyć na hetaj samaj haspa-
darcy, pracavać, tkać štoraz to no-
vyja, inšyja palotny na krosnach!..

Ale ja zahavaryłasja z taboju,
a tut uħo sonca nizieńka. Biaħu da
chaty, byvaj, Naścja. Tolki maja da-
rażeńkaja, załataja, nikomu ničo-
ħa nie kaħy, što ja tabie skazała.

Nasta astałasja sama j ŭ cišy-
ni nadychodziačaha wiečaru viar-
nulisia k joj uspaminy ščaślivaj
viasny, katoraja nikoli nia vier-
niecca, chacia Aleš viarnuŭsia. Ja-
na kaliś tak mocna kacinała j vie-
ryła, što Aleš budzie zašsiody
jejnym. Zdałasja joj, što da
šmierci ich viažuć supolnyja idea-
ly, imknieńni j latucieńni. Jon
razbudziŭ jejnuju duħu, adkryŭ vo-
čy j navučyŭ, pakazaŭ šmat cika-

Tureččyna j Kemal Atatiurk

Niadaŭna byli my šviedkami, a prynamsi čytali ũ hazetach ab tym, jak dyplamaty Anhlji j Francyi z adnaje starany, a dyplamaty Niamieččyny j Italii z druhoje, — navypieradki staralisia zdabyć sabie pryčhilnaść Tureččyny. — Čamu-ž heta tak staralisia henyja dyplamaty, nie adzin mo' zapytaje? Tureččyna-ž — kraina nia nadta vialikaja: zajmaje jana abšar 763,000 kv. klm. Usich žycharoŭ maje 15 miljonaŭ. Tureččyna j nia wielmi bahataja, choć maje niekatoryja redka spatykanyja mineraly, jak marskuju pienku j šmyrhieł. Hałoŭnym zaniaciam Turkaŭ žjaŭlajecca ziemlarobstva j hadoŭla chatniaje žyvioly. Jość adnak u Tureččynie kapalni kamiennaha j buraha vuhla, rudy miedzi j žaleza, sierki, vołava, i, jak užo było skazana, jość šmyrhieł i marskaja pienka, z jakoje robiać roznyja drobnaja pradmiety (lalki, papiarošnicy j inš.) Maje Tureččyna lasy z vysokavartasnymi drevami (duby, cedry, cyprusy, kaštany). Z žviarat hadujuć Turki najbołš: aviec, kozaŭ zvyčajnych i angorskich z darahoj voŭnaj, dalej karoŭ, viarbludoŭ, koniaŭ. Zahranicu-ž najbołš vyvozić Tureččyna vinahradu, razynkaŭ, tytunu, alejkaŭ, bavoŭny, opiumu, dyvanoŭ i humy. Tureččyna ahułam słaba zasielena: na 1 kv. klm. žyvie tam 20 asob. Najbołšym miestam jość Kanstantynopal, dzie žyvie 741,000 žycharoŭ, dalej Smyrna (160,000 žych.), stalica Tureččyny Angora (105,000 žych) j Adrjanopal. Promysl turecki raźvinuty słaba. — Voš-ža Tureččyna nie pryčiahnuła ũvahi ani niamieckich i italjanskich,

ani anhliskich i francuskich palitykaŭ svaimi bahaćciami abo promyslam, a svaim hieohrafičnym pałažeńniem.

Tureččyna raspaložana častkova na Bałkanskim paŭvostravieju Małoj Azii, nad Mižziemnym i Čornym Morami. Pry tym, u jaje rukach znachodziacca wielmi važnyja z punktu hledžańnia stratehičnaha (vajennaha) ciašniki: Dardanel i Bosfar, jakimi spałučajecca Mižziemnaje Mora z Moram Čornym. Dardanel takim čynam jość varotami da uschodniaje Eŭropy, a dalej da Azii. Praz hetyja varoty Niamieččyna z Italijaj dumala jšci na uschod u Aziju, pa naftu ũ Bahdad, na Kaŭkaz, u Indyju, u Kitaj — na spatkańnie svajej sajužnicy Japonii. Anhlija j Francyja choćuć mieć praz Dardanel i Čornaje Mora lučnaść z SSSR i z Rumynijaj, z jakoj nie hraničacca, a jakoj zahvarantavali niezaležnaść i pomač na vypadak vajny.

U časie Sušvietnaj Vajny Tureččyna jšła z Niamieččynaj j Dardanel skaja ciašninia była takoj mocnaj krepašciaj, što mima vialikich natuhaŭ Anhlji, Francyi j Rasiei nie ũdałosia jaje raźbić. Z Dardanelu-ž niamieckaja flota rabiła vializarnyja škody Rasiei na Čornym Mory, zataplajućy rasiejskija karabli, dy bambardujućy Adesu, Sievastopal, Novarasiejsk, Teodoziju. I ciapier, kali nastau tryvožny čas, Niamieččyna chaciela-b mieć sabie sajužnicaj Tureččynu j svaju vajennuju bazu ũ Dardaneli. Adnak hetym razam Tureččyna zaklučyła sajuz z Anhlijaj j Francyjaj, dajućy im svobodny dostup u Dardanel i prajezd na Čornaje Mora.

Takim čynam Anhlija j Francyja majuć mahčymaść lučnaści z Rumynijaj, a što najhałaŭniejšaje moža dla ich — heta toje, što mohuć kryžavać paŭdzionna-ŭschodnija plany Niamieččyny j baranić svajich kalonijaŭ u Azii, dy ahułam uzmacoŭvać svaje ũplyvy na Bałkanskim paŭvostravie: u Hrecyi, Baŭharyi, a navat i ũ Juhaslavii. Vyjhyš u hetym Anhlji j Francyi vialiki.

Niekatoryja kažuć, što Tureččyna padpisała dahavor z Anhlijaj j Francyjaj byccam z uvahi napalityčny plan i pierakanańni vialikaha tureckaha pravadyra Kemala Atatiurka, katory ũ minułym hodie pamior i katory kazaŭ, što: „Na vajnie z Anhlijaj nihto nia vyjšau dobra — taksama, jak na pryjažni z Niamieččynaj“. Dumajem, što nia tolki heta pamahło Anhljcam i Francuzam, moža navat bołš u hetym pamahli vialikija ichnija ũstupki Tureččynie, a imien-na: Francyja, kab zdabyć pryjažń Tureččyny j dostup u Dardanel, addala joj u Małoj Azii cely vokruh („Sandžak“) z m. Aleksandretaj u katorym sama dasiul hašpadaryła.

Ale ũspomnili my tut ab Kemal-Paša Atatiurku, dyk varta choć krychu zatrymacca j paznajomicca z jahonaj vialikaj dziejnašciaj i reformami, jakimi pierabudavaŭ jon Tureččynu.

Kemal Mustafa radziŭsia ũ 1881 h. Byŭ jon synam niavysokaha ũradaŭca. Pašla skančeńnia siaredniaje školy pajšoŭ na službu ũ vojska j ad 1911 h. da 1922 h., badaj biezpraŭryŭna, vajavaŭ za svaju bačkaŭščynu — Tureččynu. Spačatku braŭ jon udziel u vajnie Tureččyny z Italijaj, pašla ũ bał-

vych žjaviščaŭ i adyjšoŭ, zapiarečyŭšy ũsim svaim slovam, katoryja byli joj vialikimi, amel šviatymi. Adyjšoŭ... Prasiŭ čakać, — čakała doŭha. Viasna išła za viasnoj, a jon pierastaŭ navat adzyvacca. Tady pryjšoŭ Michaš, jaho małodšy brat. Doŭha biłasia z dumkami, i zhadziłasia išci za jaho. Bo užo j u bačkaŭskaj chacie ciesna stała, — bratnija dzieci płakali ũ kałyscy, rašli j pavialičali siamju. Čakała roŭna piać hadoŭ. Praz zimu tkała ũzorystyja tkani-ny j utykała svaje dumki j latucieńni moładašci... Viasnoj — na zialonym luhu — razčiahivała bielyja pałotny, jak darohu, katoraju chaciela pryžvać, viarnuć joju Alesia. I viarnušsia, viarnušsia da pryho-žaj, maładzieńkaj Marysi.

Dumki Našci pieravaŭ płać dziciaci ũ kałyscy, dyk padbiehła, šchiliłasia nad im i pačala kałyčać. Sałodki son chutka zakryŭ vočki maleńkaje asoby, a Nasta ũšciaž kałyčała j pryhavarvała: cicha, cicha, nia płać... ũspakojvała jana nia tolki dzicianio, ale j svajo serca, kab zasnuła j zabyłasia ab usim.

Miesiačnaja, ciopłaja noć aharnuła cichim snom ziamlu j lohkim vietrykam atrasała z drevau šniežnuju biel krask. Zahublenyja ũ imhle sadoŭ zacichali salaŭi, kab chutka razam z švitam spatkać novy dzień viasny, žyćcia j radašci. Aleš viartašsia da chaty z sercam nakipiełym ščašciem j sumam. U sadzie pad chataj natk-

nušsia jon na Michasia, siadziacha na laŭcy.

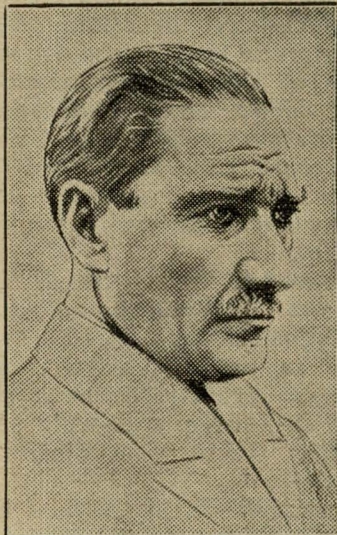
— Ty nia špiš jašče? — pytaŭ jaho.

— Nie. Nia splu. Čakaju, kab z taboj pahavaryć, kab skazać tabie, što ty nia maješ prava mucić i buryć mnie ščašcie. Viedaju, što ciapier viartaješsia ad Našci i nia tolki ciapierašnija, ale ũsie papierednija spatkańni znaju... Słuchaj, Aleš.. — Michaš ustaŭ z laŭki j pajšoŭ da brata bliska, hledziaćy jamu ũ vočy.

— Aleš, nie rabi mnie kryŭdy, užo zapozna napraŭlać kryŭdu Nasty, adyjdzi ad jaje dzie ty byŭ upierad?..

— Aleš, ty zašiody buryš spa-koj, dahetul ja slova tabie nie skazaŭ, ale hetaha užo šciarpieć

kanskich vojnach — z Baŭharyjaj, Hrecyjaj, dalej u Sušvietnaj Vajnie j u 1921 h. iznoŭ u vajnie z Hrecyjaj. Najbolšuju slavu Kemal zdabyŭ u časie Sušvietnaj Vajny, kirujučy abaronaj Dardanelu ad anhlijskaha j francuskaha nastupu. Zdabyŭšy slavu j dziakujučy svaim aratarskim i vajskovym zdolnaściam, Kemal staŭsia pravadyrom novaje

Kemal Atatiurk

Tureččyny. Nia hledziačy na toje, što Tureččyna razam z Niamieččynaj prajhrała Sušvietnuju Vajnu j ad jaje zabrana było mnoha abšaraŭ u Małoj Azii, adnak Kemalu ūdałosia adabrać niekatoryja abšary. Vajavaŭ jon za heta navat z francuskimi vojskami ū Małoj Azii, dy z Hrecyjaj.

Ūdziačnyja Turki, acaniajučy zasluhi Kemala, u 1923 h. vybrali Kemala na Prezydenta Tureččyny, i heta stanovišča zajmaŭ jon da śmierci. Kemal praviou vialikija

reformy. Pierad usim pazbyŭsia jon usieŭladnaha sułtana, katory raniej kiravaŭ Tureččynaj. Zavioŭ respublikanski ład i skasavaŭ pryvilei musulmanskaha duchavienstva, katoraje mieła vializarnyja ūplyvy (ŭsie badaj Turki vyznajuć relihiju musulmanskuju). Pazačyniaŭ klaštary, duchoŭnyja školy, a sarhanizavaŭ školnictva, usim dastupnaje, na ūzor anhlijski. U školach pačatkavych i siarednich zahvarantavaŭ usim žycharom biaspłatny dostup da navuki. Pazakładaŭ školy ramiešnickija, handlovyja, ziemlarobskija j školy vyšejšyja. Ziamlu, jakaja pieravažna była ūlasnaścij duchoŭnikaŭ i sułtanaŭ i za abrobku jakoje tureckija sialanie musieli płacić vialikija padatki ad dziesiaciny, Kemal Atatiurk ad henych ūlasnikaŭ adabraŭ i skasavaŭ siaredniaviečnyja padatki. Kab padniać niski rovień ziemlarobstva, Kemal vypisaŭ z zahranicy vializarnuju kolkašć płuhoŭ i traktaraŭ i razdaŭ ich sialanam. Dziela bolšaha zblizeńnia Turkaŭ z narodami Eŭropy Kemal skasavaŭ ciažki da navuki turecki alfabet, a ūvioŭ łacinku. Dalej pačaŭ jon vyvodzić staryja tureckija zvyčaj. Tak napr. raniej Turak moh mieć 4 žonki, dy jašče niekalki trymać u haremie. Sułtan mieŭ 7 žonak i niekalki sot žančyn u haremie. Kali ž katoraja-niebudž žančyna sułtanu abrydła, dyk jaje dušyli, abo tapili. Žančyna ū Tureččynie była nia volnicaj. Da školaŭ žančynam ustup byŭ zabaronieny. Usio heta Kemal Atatiurk skasavaŭ. Žančyna atrymała ŭsie pravy. Žniesiena mnohaženstva, haremy, uviedzieny cyvilnyja śluby. Žančyny pajšli ū školy, u ūrady, pradpryjemstvy; praviali ū parlament svaich pradstaŭnic

i h. d. Mužčynam zabaroniena nasiać stara-tureckija šapki „fezy“, a ŭsie pačali nasiać šapki j kapialušy takija, jakija nosiać usie eŭrapejcy. Pabudavana mnoha kinamatahrafau, špitalaŭ, narodnych damoŭ i im padobnych kulturnych i ašvietnych ustanou. Razbudavaŭ promysiel. Stvaryŭ silnuju armiju. Mima toho, što niekatoryja ūvažajuć Tureččynu haspadarstvam biednym i niesamavystarčalnym, na ŭsiu hetuju pierabudovu Kemal uziaŭ tolki adnu pazyku zahranicaj, ad SSSR. Reštu koštaŭ pakryŭ z biahučych haspadarstviennych dachodaŭ, umieła kirujučy svajej republikaj. — Slovam, Kemal praviou hieneralnuju reformu, źmienu ū žyćci Turkaŭ, pieramahajučy vialikija praškody z boku musulmanskaha duchavienstva, sułtana j ichnich pryslužnikaŭ. Tureččyna stałasja krainaj kulturnaj. Ūva ŭsich halinach zrabila vialiki postup. Tak napryklad, kali Kemal braŭ ūladu ū Tureččynie, 85 prac. nasielnictva bylo analfabetami. — Ciapier u Tureččynie analfabetaŭ kala 69 procentaŭ. U 1938 h. u Tureččynie vychodziła ūžo 1287 časapisaŭ, jakija majuć bolš 500,000 čytačoŭ, a 10 hod tamu čytała hazety ū Tureččynie tolki kala 40,000 asob.

Zasluhi Kemala dla Tureččyny vializarnyja. Turki heta acaniajuć i nazvali jaho Atatiurkam — baćkam, a tak-ža Ghazi — pieramožcam.

Pamior Kemal Atatiurk 11 listapada 1938 h. Pašla pachovinaŭ adčynili jahony testament, u jakim Atatiurk zahadaŭ z jahonaje majemaści dahledzić piać prybranych dačok, sirot pa aficerach i žaŭnierach z vajny, a reštu svajho bahaćcia ū celašci zapisaŭ turec-

nie mahu. Našcia peŭnie praz ciabie adkładaŭ viasielle...

— Ciažka mnie słuhać, Michaś, — tvaich sloŭ. Mo' heta j praŭda, što ja ūsirn buru supakoj... Ale ci ty peŭny, što Našcia budzie z taboj sčaašliva, bo ja-ž u jejnym žyćci astanusia zaŭsiody, choć moža balučym, uspaminam. Ty dobra padumaj, Michaś, dy možam pačakać, što skaža jana, — tady ja zyjdu vam z vačej.

— Nie, heta nia jość vychad, ty žanisia z Marysijaj, ja tabie Našci nia dam...

— Ach, Aleś, što ty robiš? Čamu ty pakidaŭ nas i čamu ty viarnuśsia, kab kahoś mučyć?..

Michaś zaviarnuśsia j pajšoŭ da chaty. Aleś ciažka sieŭ na laŭ-

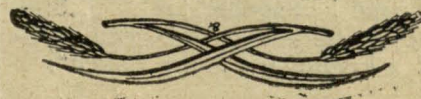
cy, sumnyja dumki adhaniali jahony son. Ciapier nia moh paniać siasiebie, jak moh zabyć hetuju dziaŭčynu j čamu dziŭny los bratu jaje praznačyŭ. Nie chacieŭ jahonaj kryŭdy. I jak tut zrabieć, kali ūžo tam, skul viarnuśsia, pavartu być nia moža. Luboŭ ziamli j Nasta astalisia jamu adžynym źmiestam i metaj žyćcia. Zabluđziła ū sumnych dumkach duša Alesia j pavarot staŭsia daloki j niemahčymy.

U jasnaj, prastornaj chacie Michasia j Alesia stajali pad vaknom novyja krosny, jakimi tkali Našcia j Marysia. Załatyja pramieŭni viašniana ha sonca blytalisia ū ciomnych vałasoch Marysi j

jasnych Nasty. Pachilalisia dzvie maładyja hałoŭki nad uzorystaj tkaninaj i łavili recha pieśni, jakuju śpiavali zhadna razam u poli Michaś i Aleś. Viasiołaja pieśnia radaścij napaŭniała sercy Marysi j Nasty.

Stałasja tak sčaašliva, jak latucieła Marysia, tolki z pieramienaj, jakaja była dla usich niespadzieŭkaj: Aleś viarnuśsia da Nasty, Michaś ažaniŭsia z Marysijaj. Pavarot Alesia byŭ dla ŭsich sčaašciem.

(Kaniec)

Зъезд Беларусаў у Hdанску?

„Kurjer Polski“, а за ім „Robotnik“ (Nr. 173 z 23.VI 1939 r) i inšyja polskija hazety padali nastupnuju viestku:

„U Hdанску (!) adbyŭsia „Kanhres“ biełaruskich dziejačoŭ z Polšcy, Litvy, Latvii, Estonii, Savieckaje Rasiei j Zlučanych Štataŭ. Delehat z Ameryki staraŭsia pierakanać sabranych, što niemieck ūradi planuje stvareńnie niezaležnaha biełaruskaha haspadarstva (!) j što dzieła hetaha Biełarusy pavinny pamahać Niemcam u realizacyi ich planaŭ na ūschodzie Eŭropy.

Na zjezdze biełaruskim nia było zhody. Bolšaść dziejačoŭ z Eŭropy vyskazalasia suproć uprahańnia biełaruskaha narodu ū voz niemieckaje imperjalistyčnaje palityki“.

„Robotnik“ kaža: „Moža chodzic hitleroccam tak-ža ab inšaje haspadarstva, ale pierad usim—ab Polšč“, bo „Kur. Polski“ piša dalej:

„Sutnaść prablemy znachodzica ū tym, što Niemcy najchučcej arhanizujuć prapahandnaje zmahańnie, i ū hetym zmahańni jość pryznačana ja niejkaja rola dla Biełarusaŭ, abo dla prablemy biełaruskaj. Biełarusy, jakija pracujuć u Polšcy, užo niekalki tydniaŭ tamu zvaročvali ūvahu, što niemieckija ahienty starajucca zakinuć svaje sietki j vyjhryvać biełaruskuju nacyjanalnuju mienšaść“.

Kolki ū hetym usim praŭdy, nam nia viedama. Padajom hetuju viestku prosta dzieła cikavaści, jak sensacyju. Zaznačajem, što moža być jana j pravakacyjaj.

kamu narodu. Jak bačym, usio žyćcio j pracu svaju Kemal Atatiurk paŭsviačiŭ dzieła dabra svajho narodu, dajučy pryklad viali kaha patryjatyizmu. I siańnia, kali Atatiurk — Bačka Tureččyny nia žyvie, usia tureckaja moładź na pamiać vučucca jahonnych sloŭ, jakimi jon hetak prahavarvaŭ da jaje: „Tureckaja moładź! Vašym dašmiertnym abaviazkam jość utrymać i abaranić tureckuju niezaležnaść. Heta adziny sens vaša ha žyćcia, isnavahnia j vašaj budučyni. Heta sutnaść žjaŭlajecca najdaražejšym vašym skarbam. I ū budučyni znajducca vorahi nutrunyja ci vonkavyja, jakija zachočuć razbavić hetaha skarbu. Biaz vahańnia j biaz nijakaha sumnivu pavinny spoŭnić vy svoj abaviazak, kali vam prydziecca baranić samastojnaść i haspadarstva“. ...„Siła, jakoj da hetaha patrabujecie, kružyć z kryvioj u vašych žyłach“.

J. N.

Чаму гэта так?

Найбольш лічнымі, найстарэйшымі, сталымі вяхарамі нашага краю зьяўляюцца Беларусы, а на паўночным пагранічы яго — Літоўцы. Сярод Беларусаў жывуць яшчэ Палякі (шляхта, каляністы й ўрадаўцы), Жыды й Расейцы. Расейцы — гэта наплывовы элемент з часоў царска-расейскага тут панаванья. Аднак Расейцы, хоць іх мала, маюць свае арганізацыі, праводзяць сваю дзейнасць нават на вёсцы, русыфікуючы беларускіх сялян. Зусім інакш у Беларусаў: арганізацыі амаль усе зьліквідаваны адміністрацыйнымі ўладамі й на іх адчыненне нанова няма дасюль дазволу, а Віленскае Гарадзкое Стараства не давала нават дазволу на беларускія канцэрты ў Вільні. Расейцы ў той жа Вільні ладзяць свае канцэрты, прадстаўленьні й арганізуюць святкаваньні ў чэсьць расейскае культуры і г. д. Між іншым 25.VI у Вільні адбылося святкаваньне „Дня Русскае Культуры“, у праграме якога былі 3 рэфараты, выступленьні сьпявака Бэноньяга і расейскага хору.

Апрача Расейцаў, не гавораць ўжо аб Паляках, маюць свае культурна-асьветныя арганізацыі Жыды й Літоўцы й праводзяць сваю дзейнасць. Няма-ж арганізацыйна-культурнага жыцьця толькі ў Беларусаў. А чым напрыклад Расейцы лепшыя за Беларусаў? Чаму адным даецца дазволу, а другім не? На пытаньне гэтае немагчыма знайсці адказу простага й яснага... І дзеля гэтага душу кожнага Беларуса агартвае пачуцьцё вялікае крыўды й жалю.

Глядзіць на гэта ўвесь сьвет і ня дзіва тады, што паяўляюцца весткі, што некаторыя дзейнікі гэны жаль Беларусаў хочуць выкарыстаць для сваіх мэтаў.

Я—к.

Ці вынісываеце і чытаеце Вы „Калосье“ — беларускі літаратурна-навуковы і грамадзкі кварталны часопіс? „Калосье“ ўжо выходзе 5-ты год. „Калосье“ павінна быць у кожнай беларускай хаце, у кожнага беларускага інтэлігента. Каштуе ўгод: у краі 2 зл., загр. 3 зл. 20 гр., асобны нумар—50 гр. Адрас рэд. і адм.— Вільня, Завальная 1—2.

Ужо выйшла з друку кніжка 2 „Калосья“ за 1939 г. з вельмі цікавым і размавітым зместам.

Біларуская chronika

Dr. St. Hrynkievič атрымаў нахароду. Viedamaja ū Polšcy navukovaja fundacyja im. prof. Radziviłoviča pryznała sioleta pieršuju naharodu za cełaść navukovaje pracy z haliny psichijatrii j neŭralohii viedamamu biełaruskamu dziejaču, doktoru medycyny Stanislavu Hrynkieviču. Dr. St. Hrynkievič dasiul napisaŭ z haliny psichijatrii j neŭralohii 16 pracau. Aprača taho dr. St. Hr. maje vydanych niekalki biełaruskich knižak z haliny ahulnamedycynskaj, kulturne-ašvietnaje j litaraturnaje. Pavežanaha Laureata vitajem i žadajem dalejšaje płodnaje pracy jak na nivie medycynskaj tak i biełaruskaj.

Šmierć L. Kulešychi. 21.VI.39 pamiorła ū Vilni hramka Lala Kulešycha z domu Menkaŭ. U svaim časie sv. p. L. Kulešycha brała dziejnaje ūčasćie ū biełaruskim ruchu. Miž inšym pracavała ū Biełaruskim Teatry. — Viečny Joj supakoj!

Revizija. 20. VI. 39 h. u Vilni palicyja zrabiła reviziju ū biełaruskaha dziejača dr. J. Stankieviča.

Navukovaja zbornka Biełarusaviedy. U suviasi z letnimi kanikulami ū studentaŭ, a tak-ža dzieła taho, što niekatoryja bieł. studenty majuć pravodzić roznyja bieł navukovyja pracy na vioscy, T-va Pryjacielaŭ Biełarusaviedy ładziła 24.VI.39 specyjalnuju zbornku pryšviečanju navukovaj pracy ūletku.

Novyja biełaruskija praŭniki. Nadoviačy končyli navuki na praŭnym fakultecie Vilenskaha Universtyetu Biełarusy: Vacłaŭ Papucevič, Vinceš Skłuboŭski i Vasil Plaskač i atrymali tytuły magistra praŭ i hramadzkih navuk. — Vitajem ich i žadajem płodnaje pracy na biełaruskaj niviel..

Zborniki tvoraŭ S. Chmary j H. Novik. Niezadoŭha ū Vilni majuć vyjšci z druku zborniki tvoraŭ biełaruskich paetaŭ: Siarhieja Chmary j Hanny Novik.

Lekcyja Chv. Iljaševiča. Biel. paet i nastaŭnik mgr. Chv. Iljaševič pračytaŭ anahdaj u Vilni ū Bieł. Navukovym T-vie, a tak-ža ū polskim T-vie Pryjacielaŭ Navuki lekcyju na temu: „Nastaŭnik i jaho vučaŭ“ (narys biohrafii mastaka XVIII st. A. Hrušeckaha).

Z dziejnaści Biel. Narodna Teatru, ū Litvie. 10. VI siol. Biel. Narodn. Teatr u Litvie ładziŭ bieł. viečarynu ū Šyrvintach. Stavili tam „Ptušku ščaścia“ F. Alačnoviča, a tak-ža vystupaŭ chor i balet.

ШТО ЧУВАЦЬ

— У Польшчы вялікую ўвагу зварочваюць на паездку палкоўніка Коца ў Англію, дзе стараецца ён для Польшчы пазыкі.

— У Літве адбылося ўрачыстае сьвяткаваньне 20-х угодкаў існаваньня літоўскае стралецкае арганізацыі „Шаўлісаў“. На сьвяткаваньні гэтым 25.VI сказаў прамову ген. Рашткіс, каторы між іншым заявіў гэтак: „Усе служам незалежнай Літве й гатовы, калі зайдзе патрэба, бараніць вольнасьць і незалежнасьць нашай крывёй“.

— У Нямецчыне найбольш галоснымі зьяўляюцца цяпер даволі частыя прамовы міністра прапаганды Гэбэlsa. Між іншым вялікую прамову сказаў мін. Гэбэльс 21.VI на старагерманскім сьвяце перамогі дня над ночай у Бэрліне, у якой ён заявіў, што Нямецчына мае адну мэту: «Хочам здабыць назад тое ўсё, што да нас угісторыі належала». 18.VI быў мін. Гэбэльс у Гданску, дзе пачаў тыдзень, прысьвячаны нямецкай культуры, прамовай, заяўляючы, што, як сказаў у Рэйхстагу канцлер Гітлер, — Гданск ёсьць нямецкім месцам і хоча павароту да Нямецчыны. „Сьвет — казаў далей Гэбэльс — мусіць зразумець, што наш правадыр ня кідае слоў на вецер“. — На прамову гэту абуралася французская прэса, каторая ўважае словы Гэбэльса за знак, што Гітлер адмаўляецца ўжо ад перагавораў у справе Гданска.

— Англійска-француска-савецкія перагаворы ў Маскве ў справе саюзу на выпадак вайны не пасунуліся наперад. Не памог нічога й спэцыяльны дэлегат англійскага ўраду Странг, каторы прабывае ў Маскве ўжо больш 10 дзён. Аднак англійскія й французскія палітыкі вераць, што ўсё ж СССР падпіша з Англіяй і Францыяй саюз. Але ёсьць ужо й такія, каторыя ў савецкіх адцягваньнях з падпісаньнем саюзу бачаць кантакт маскоўскіх палітыкаў з нямецкімі.

— Толькі 26.VI сьвет даведаўся з афіцыйнага паведамленьня савецкага прэсавага агенства Тасс, што на граніцы манджурска-мангольска-савецкай ад 11 мая сёл. ідуць баі. Тасс кажа, што бальшавікі ўжо забілі каля 400 Японцаў, многа ранілі й зьбілі 31 японскіх самалётаў.

Ім-жа Японцы забілі 40 жаўнераў і зьбілі 12 самалётаў. Японскія-ж паведамленьні кажуць, што Японцы да 26.VI зьбілі 275 савецкіх самалётаў; у адным толькі баі зьбітых было 49 сав самалётаў. Барацьба далей ідзе. Вонкавай прычынай яе зьяўляецца, быццам, тое, што Японцы паціху забіралі кавалкі савецкае тэрыторыі ў Азіі, а бальшавікі такія-ж кавалкі японскае тэрыторыі.

— На Далёкім Усходзе паўстала так-жа непаразуменьне японска-англійскае. Справа ў тым, што Японія падазрае, што Англія падтрымлівае Кітай у вайне з Японіяй. Англія мае ў Кітаі ў розных гандлёва-партовых местах свае аўтаномныя кварталы (канцэсіі), з якіх Англіяцы на аснове ўмоваў з Кітайцамі блізу ўжо 100 год (ад оп'юмавай вайны ў Кітаі), зьяўляюцца поўнымі гаспадарамі. Такія аўтаномныя кварталы ў некаторых кітайскіх местах маюць Францыя й Злуч. Шт. Паўночнай Амэрыкі. Дасюль аставаліся гэныя кварталы пастарому й ува ўсіх тых местах, якія забралі Японцы. Вось-жа Японцы абкружылі ў Тьентсіне англійскі квартал і паставілі Англіі ўльтыматыўныя дамаганьні: каб яна перастала падтрымліваць Кітайцаў і каб японская паліцыя мела права кантроль ў англійскім квартале; калі-ж Англія на гэта ня згодзіцца, дык тады японскае войска не дапусьціць у англійскі квартал ніякіх прадуктаў. Англіяцы ў Тьентсіне сталі перад пагрозай голаду. Але англійскае войска (флёта) на Далёкім Усходзе, нягледзячы на японскія пагрозы, дастаўляла Англіяцам у Тьентсіне прадукты й навязала кантакт з флётай французскай і амэрыканскай, каторыя сьцерагуць сваіх кварталаў у кітайскіх местах і каторыя сталі па старане Англіі. З японскага ўльтыматум пакульшто нічога ня выйшла. Палажэньне аднак на Далёкім Усходзе ў Тьентсіне, а так-жа й у іншых местах, як Сватаў, Шангай — напружанае. Аднак ужо 27.VI Японцы выявілі ахвоту навязаць перагаворы з Англіяй.

— У Эстоніі 12.VI.39 г. у м. Тарту памёр праф. М. А. Курчынскі — віцэ-старшыня Кангрэсаў Нацыянальных Меншасьцяў, у працы якіх прыёмалі ўдзел і прадстаўнікі Беларусаў. Праф. Курчынскі быў дэлегатам на Кангрэс ад расейскае нацыянальнае меншасьці ў Эстоніі.

Новы закон аб военным палажэньні

Польскі Сойм прыняў 6.6.39 г. ўрадавы праект закону аб военным палажэньні.

Згодна з гэтым праектам ваеннае палажэньне ў пасобных мясцох і ў цэлай дзяржаве абвяшчае Прэзыдэнт Рэспублікі. З хвілінай увядзеньня ваеннага палажэньня арганізацыя грамадзянскія свабоды. Улады агульнай адміністрацыі (паліцыя) могуць асоб, якія пагражаюць публічнай бясьпецы, супакою й парадку, а так-жа тых, хто пагражае інтарэсам дзяржавы, трымаць у арышце ў працягу аднаго месяца. Арышт гэтакі ў справах крымінальных можа трымаць і праз тры месяцы. Інтэрнаваць западозраных асоб будуць магчы ўлады праз увесь час трываньня ваеннага палажэньня. Асобы западозраныя ў шпіонажы ня могуць быць выпушчаны на волю за каўцыю (залог) у грошах. На час трываньня ваеннага палажэньня, Міністэрства Земляробства выдаць асобнае распараджэньне ў справе зааправіянтаваньня насельніцтва спажывецкімі прадуктамі й у справе вэтэрынарнага надзору над жывёлай, а Міністэрства Грамадзкай апекі выдаць распараджэньне аб даглядзе санітарным.

Падчас ваеннага палажэньня цывільныя ўлады перадаюць свае функцыі ўладам военным. На абшары абнятым военным палажэньнем можа быць уведзена й ваеннае судаводзтва, якому будуць падлягаць усе справы звязаныя з абаронай краю. У гэтым выпадку не абавязваюць тэрміны судовай працэдурі цывільнай. Забавязаныя з ваеннага судаводзтва трываюць і па скасаваньні ваеннага палажэньня так доўга, аж пакуль ваенныя суды ня будуць адкліканы Міністэрскай Радай.

Праступкі проціў гэтага распараджэньня будуць карацца штрафам да 10 тысяч зл. і вязьніцай да аднаго году. Проціў прысуду Акружнага Суду ў такім выпадку няма апэляцыі.

З хвілінай абвешчання ваеннага палажэньня касуецца палажэньне выняткавае, калі такое было абвешчана, але загады выданыя падчас выняткавага палажэньня важны аж да часу, пакуль ня будзе скасавана ваеннае палажэньне. Касуецца ваеннае палажэньне наказам Прэзыдэнта Рэспублікі.

Прачніся

Прачніся, мой дружа, з глыбокага сна, —
Глянь, сонца сьмяецца з-за хмар,
Наўкола шуміць малаядыя вясна,
И зямлі абнаўляецца твар.

Устань і прыслухайся песьні шчасьлівай,
Што звонка пад небам жаўранкі пяюць
И за працу бярыся, мой дружа, ўсей сілай,
Навукай сьвятлейшую долю здабудзь!

Імкніся, мой дружа, да яснага сонца,
На сьветлы усыпаны шчасьцем абшар,
Бо-ж цемра й нядоля ўжо збрыдлі бязконца,
Час скінуць нам гэты цяжар!

П. Сушко

Pamięta T. Perlicha

18.VI. 1939 u Varšavie pamięta wiedamaja sacyjalistyčnaja dziejačka Teresa Perlicha, udava pa b. redaktaru „Rabotnika“ j adnym z najbolj vydatnych dziejačočou PPS Feliksie Perlu.

Teresa Perlicha pachodziła z drobna-miaščanskaje żydoŭskaje siamji z Słonima. Radziłasia ŭ 1871 h. Udziel u sacyjalistyčnym ruchu pačala brać z maładych hadoŭ. Supracoińičała jana, miż inšym i z Piłsudskim, Słaŭkam, Prystarom, žonkaj Piłsudskaha, katoryja kaliś byli sacyjalistami. Dla Bielarusau cikava budzie viedać, što Perlicha stykałasia j z bielaruskim adradženskimi rucham. Ab hetym piša K. Pużak 21.VI 1939 h., u „Rabotniku“ nastupnaje: „u suvjazi z budziačymisia bielaruskim rucham PPS pastanaviła załažyć u Horadni nielehalnuju polskuju j bielaruskuju drukarniu. Naładzili jaje Prystar i Słavak, a Perlicha była jaje kiraŭničkaj. Drukarnia isnavala da 1904 h. U kancy 1904 h. carskaja palicyja vykryła hetuju drukarniu, a Perlicha była aryštavana j paddana ciazkim mukam“.

Ahułam, Teresa Perlicha mnoha pracavala dla raźvičcia sacyjalistyčnaha ruchu j zdabyła sabie vialikija zastuhi j pašanu.

Z pryčyn tehniennyh, a tak-ža j z uvahi na letnija kanikuły „Šlach Moładzi“ ŭ m-cy lipni sioleta vydzie adzin raz dnia 15-ha.

Iznoŭ katastrofy. Jašče šviet nia ūšpieŭ zabycca ab vialikich katastrofach amerykanskaje i anhlijskaje padvodnych łodak, jak 15. VI bliskavicaj pralaciela vieska ab tym, što kala bierahoŭ Indakitaju zatanuła francuskaja padvodnaja łodka „Phoenix“, u jakoj bylo 4 aficeraŭ i 67 matrosaŭ—usie jany razam z łodkaj zahinuli. U hety samy dzień u Niamieččynie zdaryłasia vialikaja katastrofa na čyhuncy, u časie katoraje 13 pasažyraŭ zhinuła i 20 raniena. 7. VI zdaryłasia katastrofa na čyhuncy ŭ Polščy na stancyi Pruškov. zhinuła ŭ joj 6 asob i šmat raniena. U Indyi zdaryłasia vybuch porachu ŭ parachoŭni. Zhinuła 30 asob i 50 raniena.

Bura, hrad, navalnicy j piaruny. U miesiacy červieni sioleta naviedali naš kraj bury, hrad, navalnicy i piaruny. Tak napr. 23. VI nad Słabodzkej vołaścij, Brasłaŭskaha pav. praniašlaša strašnaja bura z hradam, jakaja žnistožyła ŭ 70 procentach zasieŭ. Hrad prajšoŭ takže ŭ Słonimskim pav. 25. VI vializarnaja bura prajšla nad Vilniaj. Zlamala jana mnoha dreŭ, raskidała niekalki budynkaŭ, a piarun zabiu St. Zingieła, katory sluchaŭ radyja. U lesie kala Vilni zlamana je buraj dreva zabita Adolfa Matuseviča, jaki chavaŭsia pad dreva ad daždžu, a jaho žonku tojež dreva mocna pakalečyła. Strataŭ ad hetaje bury ŭ Vilni naličajuć u niekalki sot tysiačaŭ złotych. Ahułam, piaruny šmat sioleta ŭ našym kraju zabili ludziej i narabili pažaraŭ i spustašeńnia.

Pracavišeć pčaty. Vučonyja ščvierdzili, što pčala musić vyssać sok z 7,500,000 kvietak, kab nažbirać poŭ kilo miodu. Kab sabrać-ža heny sok, pčala musić pracacieć takuju dohhuju darohu, linijaj jakoj možna abkružyć try razy ziamielny šar (kulu).

Uplyvy kamunistaŭ siarod francuskaj moładzi žmianšajuca. Hazety pišuć, što ŭ 1935 h. u Francyi saju-

J. Čornamu: Piśmo j mataryjały atrymali. Budziem vykarystyać. Knižku ab fototechnicy možacie kupić u tych kramach, dzie pradajucca fotahrafičnyja aparaty.

J. Čarn—mu ŭ Harodnikach: Piśmo j mataryjały atrymali, u mieru mahčymašci budziem drukavać. Skarhu na poštu ŭ Vašaj miastovašci padamo. Za stojkašć češć vam i slaval

G. Novik: Veršy j milaе Vašae piśmo atrymali. Džakujem. Veršy ŭ meru mahčymašci budzem drukavać. Studžentki pasylku Vašu atrymali. Privišan'ne!

P. Z.: Artykul, jak bacyce, drukujem i prosim pišać časčцей. Privišan'ne!

J. Brł.: Veršy atrymali j ŭ meru mahčymašci budzem drukavać. — Šlēm Vam najlepšyja pažadann'i ŭ novyja žyćčevyja abstaviny.

M. Vольnamu: Ušē atrymali. Džakujem. Veršy j žyćčyapic P. Сокала просim прыслаць. Абяцанае хутка вышлēm. Privišan'ne!

Ул. Гарт.: Матар'ялы атрымалі, у меру магчымасці будзем выкарыставаць. Вершы слабыя, але ўжо лепшыя, чымся калісь был.

Дзям-цы: Карэспандэнцы атрымалі, выкарыстаем і просim пісаць часчцей.

К. Грэбяню: Грошы атрымалі дзакуюм. „Шл. Мол.“ высылаем. „Летаніс“ праз некалькі месяцаў ня выходзіў, але хутка мае выйсці.

zy kamunistyčnaje moładzi naličali 120 tysiać maładych Francuzaŭ, u 1936 h. tolki 87 tysiać, a sioleta siarod francuskaje moładzi jošē tolki 54 tysiaćy kamunistaŭ.

100-hodździe rovera. Sioleta minaje 100 hod ad času, kali ŭ Anhlii pajavilisia pieršyja rovary (vielasytedy.) Pieršy rovar zrabiu małady Karol Kirk Patrik Mek-Milan. Ciapier, jak bačym, i ŭ nas na vioscy rovary velmi raspaŭsiudžany.

Dzieci kryčać macniej ad lvoŭ. Njujorski instytut dašledu siły holasa ŭ ludziej, žviarat i roznych instrumentaŭ, ščvierdziŭ, što kryk novanarodžanaha dziciaci jošē halašniejšy ad lvinaha. U abličaŭni na adzinki siły holasa, h. zv. „tony“ kryk dziciaci mierycca 98 tonami, tady kali leŭ ravie z silaju tolki 96 tonami.

Staradaŭny sierp. Na dne raki Sonny ŭ Francyi znajšli sierp зроблены z bronzu. Vučonyja dapaščajuć, što sierp hety pachodzić z prad 2000 hod pierad našaj eraj.

„Шлях Моладзі“ друкуецца ў Беларускай Друкарні ім. Фр. Скарыны ў Вільні (Завальная вул. 1—2) коштам працы: Я. Багдановіча, Я. Найдзюка і А. Шутовіча.

Адрыс рэдакцыі і адміністрацыі: Вільня, Завальная вуліца № 1—2 (Wilno, Zawalna 1—2). „ШЛЯХ МОЛАДЗІ“ выходзіць два разы ў месяц: 5 і 25. Падпіска на год 2 зл. і 50 гр., на паўгода 1 зл. 50 гр., на 3 мес.—75 гр. Цана аднаго экзэмпляра 15 грошаў. — Заграніцу ўдвая даражэй. — Нумар картатэкі „przekazu rozrachunkowego“ 59.

Wydawca: „Bielpres“.
Выдавец: „БЕЛПРЭС“.

Drukarnia Białoruska im. Franciszka Skaryny — Wilno, ul. Zawalna 1

Redaktor: J. Najdziuk.
Рэдактар: Я. НАЙДЗЮК.

